

Paríž v slovenskom a českom umení

VAŠŠ, M.: *Zmenení Parížom, slovenskí umelci a Paríž v 20. storočí*. Bratislava: Marenčin PT 2020, 243 s. ISBN 978-80-569-0443-5.

Historik Martin Vašš (1983) svojím výskumom zotrúva na užitočnom a pre svoju náročnosť aj obchádzanom pomedzí viacerých súčastí spoločenských vied. Podľa informácie na prebale posledného knižného titulu *Zmenení Parížom* z roku 2020 „sa venuje slovenským politickým, kultúrnym a sociálnym dejinám 20. storočia...“. Literárna história si jeho záujem o kultúrne a literárne dejiny pripomína prostredníctvom jeho prác *Bratislavská umelecká bohéma v rokoch 1920 – 1945* (2016), *Zlatá bohéma* (2018) a *Medzi snom a skutočnosťou* (2018).

Predpoklad, že pri štúdiu (moderných) slovenských politických dejín mu dostupný a získaný osobný aj odborný materiál poskytl rozprávačskú aj užitočnú výzvu na „príbehové“ práce, ktorými by pre nevyhraneného čitateľa ilustroval prostredníctvom personálnych epizód činy aj udalosti z emancipácie slovenskej a okrajovo aj českej, maďarskej či nemeckej kultúry na území Slovenska v minulom storočí. Príbeh budúceho slovenského veľkomesta, v ňom nové spoločenské a sociálne prostredie pre mnohých umelcov z regiónov krajiny, zvýraznenie nemálo pre jeho tvorbu zaujímavých lokalít, v ktorých sa pôvodné umenie spoločensky aj hodnotou postupne emancipovalo práve pričinením sa Vaššom tematizovaných generácií tvorivých osobností. Martin Vašš sa tak v čase a za spoluúčasti výrazných osobností postupne presúval od jednej publikácie do tej nasledujúcej rozšírením časového a personálneho záberu tak, aby nazeranie na umenie a na jeho tvorcov prekročilo územie a historické danosti prvej spoločnej republiky po prvej svetovej vojne, ale aj po druhej svetovej vojne smerom do inšpirujúcej a mýtom jedinečnosti a výnimočnosti obalenej európskej metropoly umenia, do Paríža.

Na vyrozprávanie toho a o tých, čím ho zaujali v študovaných materiáloch si zvolil Martin Vašš v publikácii (naisto nie v monografii) *Zmenení Parížom, slovenskí umelci a Paríž v 20. storočí* spoločenské a personálne reálie odvíjajúce sa najčastejšie od tretieho desaťročia v minulom storočí až po v živote finálne a personálne náčrty, ktoré mu poskytli dostupné fondy o tvorivých činovníkoch dobovej slovenskej a českej kultúry (štúdiá a osobnosti výtvarného prostredia dobovej Prahy).

Čitateľ docení iniciačnú ambíciu autora a publikácie *Zmenení Parížom*, vyvolať hlbší a odborne precízne profilovaný záujem poznať prínosy prítomnosti slovenských a českých umelcov v Praži od tridsiatych rokov až do povojnovej prítomnosti, teda

pokročiť za autorovo úsilie ponúknuť nateraz torzo, a tak do celku dotvárať ním načrtnuté situácie jednotlivcov o tom, ako všetko so všetkým v spoločnosti súvisí, ako sa reťazí náhoda so schválnosťou, či ako sa latentne prevažuje minulosť do prítomnosti, no nielen v umení a kultúre.

Historik Martin Vašš pripravil pre širokú čitateľskú obec pripomenutými publikáciami, v ktorých sa svojou odbornosťou vyrovnáva s genézou a presadzovaním sa slovenskej kultúry a jej tvorcov v spoločenskej realite minulého storočia až po ušľachtilý vzdelávací zámer autora ponúknuť čitateľom publikácie pre každého a pre všetkých. Vlastne pre toho, kto nie je odborne vo vzťahu ku kultúre, užšie voči umeniu vyprofilovaný, ale prirodzene vníma pohyby tak v umení, ako aj v kultúre.

Hodnoty Vaššových publikácií s tematikou umenia a jeho tvorcov sa spájajú aktuálnosťou a dostupnosťou s tým, o čom ich autor píše a on sám, predpokladáme, najskôr očakáva, že týmto podnetom navodí medzi viacerými čitateľmi záujem o to, akým spôsobom možno vykročiť po jeho stope ďalej a hľadať o tom či inom umelcovi, o tej či inej udalosti tie súvislosti aj okolnosti, ktoré presvedčia o prirodzenom prepojení a o vývinových väzbách medzi históriou, dejinami a reálnym spoločenským aj osobným životom tých osobností, ktoré Martin Vašš vo svojich publikáciách spojil s tým, čo poskytovala dobová kultúra a dobová kultúrna prax vo svojej členitosti a jedinečnosti známym aj pozabudnutým tvorcom v nie tak dávnej slovenskej a českej spoločenskej minulosť. Pozornosť si zaslúži M. Vaššov zámer obnoviť poznanie o využitých, uskutočnených aj pozabudnutých príležitostiach, ktoré vnášali do slovenskej a českej národnej kultúry vo vývine neprehliadnuteľné vzdelávacie, profesijné a osobné kontakty.

Naračným prístupom k osobnému aj odbornému materiálu autor obnovuje okolnosti, ktoré tvorivo menili a nie raz aj zmenili ním oživené príhody zo života jednotlivých umelcov, ich svojský literárny a výtvarný svet, ale i to, ako tvorcovia umenia reagovali na premeny, ktoré žilo a zažilo európske umenie od tridsiatych rokov po koniec minulého storočia po dotykoch s mestom a umeleckou povestou Paríža, ale i bez neho. Dobové premeny slovenskej a československej kultúry, reálneho spoločenského a umeleckého sveta spájali umelcov nielen s Bratislavou, Prahou, Berlínom, Budapešťou, ale predovšetkým s mýtickým Parížom až po udalosti štyridsiatych rokov, ktoré ho o svetovú prestíž veľkomesta snov, slávy, jedinečných osobností, urbanistickej krásy, tvorivého experimentu a voľnosti postupne pripravovali.

Martin Vašš oživovaním osobných aj odborných, spomienkových a výkladových zdrojov, ktoré si osvojil z informácií a dokumentov naznačuje, ako sa v rýchlom svete a v náročnom živote spontánne kráti a vytráca spoločná pamäť na tých, čo tu boli, na to, čím pôsobili vo svojom tvorivom prostredí osobito a čo zanechali v dejinách aj pre

prítomnosť súčasnej kultúre, umeniu, výtvarnému umeniu, architektúre, umeleckej a odbornej literatúre.

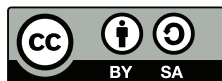
Meno k menu, pomenovanie k pomenovaniu, názov k názvu, príhoda k príhode, ľahký nadhľad ponad život tvorivej osobnosti a jej prítomnosť v dejinách umenia, svojho odboru a v kultúrnej pamäti spoločnosti, tým ponúka Martin Vašš užitočné a potrebné oslovenia, ba možno pre čujných čitateľov aj výzvu nezanechať informácie z jeho publikácií ležať ľadom a spresňovať ďalším štúdiom, skladaním mozaiky celok a hodnotu jednotlivca.

Okolností, ktorými možno pokračovať v jeho rozprávaní po dočítaní publikácie *Zmenení Parížom* si Martin Vašš uvedomuje a upozorňuje, „Musím ale hneď podotknúť, že som nemal v úmysle vypracovať dielo encyklopedického charakteru, ale spracovať dostatočne reprezentatívny výber osobností, na základe ktorého je možné postačujúcim spôsobom pochopiť tento viacdimenzionálny fenomén a identifikovať jeho hlavné vývojové etapy“.¹ Toto autorovo vymedzenie sa voči téme a žánru publikácie má svoj význam, zvlášť vtedy, keby dali o sebe vedieť odborné zneistenia, či takto a o tomto sa účinne dá vytvoriť (ilustračná) kultúrna mapa slovenských umelcov z ich študijných pobytov, málokedy zo štúdií v Paríži v 20. storočí. Podnet pre záujemcov na širšie a hlbšie dotvárania súvislostí z pôsobenia jednotlivcov zahrnutých do publikácie v slovenskom umení napomôžu do vydania publikácie zaradené poznámky a vysvetlenia detailu, na ktorý sa autor v texte odvoláva. Čitatelia s uznaním ocenia prospešný odkaz autora na odbornú literatúru a na ďalšie zdroje, s ktorými na vzniku publikácie pracoval.

Viera Žemberová

Literatúra:

VAŠŠ, M.: *Zmenení Parížom, slovenskí umelci a Paríž v 20. storočí*. Bratislava: Marenčin PT 2020, 243 s. ISBN 978-80-569-0443-5.

This work can be used in accordance with the Creative Commons BY-SA 4.0 International license terms and conditions (<<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>>). This does not apply to works or elements (such as images or photographs) that are used in the work under a contractual license or exception or limitation to relevant rights.

1 VAŠŠ, M.: *Zmenení Parížom, slovenskí umelci a Paríž v 20. storočí*. Bratislava: Marenčin PT 2020, s. 6.